Opgave 2 De wolf in Nederland

Na ongeveer 150 jaar afwezigheid vestigde de wolf zich in 2019 weer in Nederland. Ooit kwamen wolven in vrijwel heel Europa voor, maar door de jacht nam hun aantal sterk af. Eind vorige eeuw kreeg de wolf een beschermde status en zijn de wolvenpopulatie en het leefgebied van de wolf in Europa weer sterk gegroeid. De komst van de wolf leidde al tot hevige discussies, omdat de wolf naast wilde dieren ook vee doodt. Sommige Nederlanders zijn de wolf liever kwijt. Een veel gehoorde uitspraak in discussies over de wolf is: “Er is in Nederland geen plek voor de wolf.”

2p **9** Leg uit dat deze uitspraak kan worden opgevat:
- als een descriptieve uitspraak, en
- als een normatieve uitspraak.

De wolf is niet door mensen naar Nederland gebracht, maar wolven uit Duitsland hebben honderden kilometers gelopen en zijn zo in Nederland terechtgekomen. Een reden waarom de wolf hier blijft, is dat in Nederland het aantal prooidieren voor de wolf, bijvoorbeeld reeën, is toegenomen.

Tom Regan gebruikt het begrip preferentie-autonomie.

2p **10** Geef een argument voor **en** een argument tegen de opvatting dat de wolven die naar Nederland zijn gelopen autonoom hebben gehandeld, met Regans begrip preferentie-autonomie.

De wolf heeft als roofdier een grote invloed op de natuurlijke omgeving:

tekst 2

Waar wolven komen, passen grazende dieren hun gedrag aan. Op deze plekken krijgt het bos de kans om te verjongen. De wolf houdt populaties van reeën, edelherten en zwijnen gezond, omdat hij vooral jaagt op verzwakte en jonge dieren. Karkassen die de wolf achterlaat, zijn weer voedsel voor aaseters. Dit zorgt voor een rijkere biodiversiteit, waarin elke soort zijn rol heeft.

bron: Natuurmonumenten, De wolf hoort thuis in Nederland. Waar of niet waar?

Binnen de ethiek wordt er een onderscheid gemaakt tussen instrumentele en intrinsieke waarden.

2p **11** Leg met tekst 2 uit:
- wat instrumentele waarde is, en
- wat intrinsieke waarde is.

De wolf plaatst burgemeesters soms voor morele dilemma's:

tekst 3

De wolf die eerder deze maand werd afgeschoten bij het dorp Wapse doodde in zes maanden tijd zeker 103 schapen. […] De wolf werd op de vroege ochtend van zondag 9 juli doodgeschoten op last van de burgemeester. Een boer had geprobeerd het dier met een hooivork en een schep te verdrijven toen hij zijn schapen aanviel en was daarbij door de wolf in zijn arm gebeten.

bron: NOS, Afgeschoten Drentse Wolf doodde in een halfjaar meer dan honderd schapen, 2023

De burgemeester besloot om de wolf te laten afschieten nadat hij hoorde dat de wolf een boer had gebeten.
Peter Singer is een van de grondleggers van de dierethiek.

1p **12** Beargumenteer met het utilisme van Singer of het afschieten van de wolf in tekst 3 volgens jou een moreel juiste keuze is.

Sommige mensen stellen dat wolven die schapen aanvallen, moeten worden afgeschoten om schapen te beschermen. Volgens Regan mogen rechten van dieren soms geschonden worden in situaties waarin andere dierenrechten in gevaar komen. Om in dit soort situaties keuzes te maken stelt hij twee principes op: het principe van de minimale overschrijding en het slechter-af-principe.

2p **13** Leg uit wanneer volgens Regan het slechter-af-principe van toepassing is. Leg vervolgens uit dat bij het maken van een keuze tussen de rechten van de wolf en de schapen volgens het slechter-af-principe het aantal schapen niet relevant is.

De mens heeft net als de wolf de capaciteit om andere wezens geweld aan te doen. We kunnen voor onszelf vaststellen dat deze capaciteit niet essentieel is voor een waardig leven.
Volgens de deugdethische benadering van Martha Nussbaum kunnen we bij andere dieren niet zo eenvoudig vaststellen welke capaciteiten essentieel zijn. Een van de redenen daarvoor is dat wij niet weten hoe het is om een ander dier te zijn.

1p **14** Geef een argument dat mensen **wel** kunnen bepalen dat geweld voor de wolf een essentiële capaciteit is voor een waardig leven. Ga daarbij in op de reden dat wij niet weten hoe het is om een ander dier te zijn.

Twee natuurorganisaties deden aangifte tegen de burgemeester die de opdracht gaf om de wolf af te schieten. Burgemeesters zijn namelijk gebonden aan internationale afspraken die ervoor zorgen dat wilde dieren, zoals de wolf, beschermd worden. De beschermde status van de wolf leidde al verschillende keren tot protesten van boeren, die vinden dat ze te weinig kunnen doen tegen de aanvallen van wolven op hun vee. Volgens het communalisme van Murray Bookchin moet een ecologische maatschappij gebaseerd zijn op principes als decentralisatie, directe democratie en autonomie.

1p **15** Leg met **een** van deze principes uit dat volgens Bookchin de protesterende boeren moeten kunnen bijdragen aan het beleid over de wolf.

Volgens Bookchin zijn lokale gemeenschappen beter in staat om beslissingen te nemen die leiden tot een duurzame manier van leven.

1p **16** Geef met het voorbeeld van de internationale afspraken over de wolf een argument **tegen** deze opvatting van Bookchin.

De filosoof Aldo Leopold vindt dat we op een andere manier moeten leren denken over de natuur. Nadat hij een stervende wolf in de ogen heeft gekeken, realiseert hij zich dat hij moet leren denken als een berg.

tekst 4

We kwamen net op tijd bij de stervende wolvin om het helgroene vuur in haar ogen te zien uitdoven. Ik begreep toen […], dat er een geheim in die ogen schuilging - iets wat alleen zij en de berg kenden. […] Ik dacht dat minder wolven meer herten betekende, dat helemaal geen wolven gelijk stond aan het jagersparadijs. Maar nadat ik het groene vuur in die ogen had zien wegsterven, besefte ik dat wolf noch berg het met deze zienswijze eens waren.

bron: Aldo Leopold, Denken als een berg. Een jaar rond op de zandgronden, Noordboek 2024

Volgens Steven Vogel is Leopolds idee van denken als een berg een ijkpunt geworden voor veel discussies over milieukwesties.

1p **17** Geef een argument voor de opvatting dat een indrukwekkende ervaring zoals beschreven in tekst 4 nodig is om te leren denken als een berg.

Wolven die gewend raken aan menselijke aanwezigheid worden minder schuw en kunnen daardoor dicht in de buurt van mensen komen. Wolven die niet met de mens in aanraking zijn geweest, zullen uit de buurt van mensen blijven.
Vogel heeft nagedacht over de relatie tussen mens en natuur. Volgens hem moeten we afstappen van het concept natuur en praten over onze omgeving.

2p **18** Beargumenteer of een wolf die dicht in de buurt van mensen komt onder het concept natuur valt. Ga daarbij in op:
- een definitie van natuur, en
- Vogels opvatting dat we moeten afstappen van het concept natuur.